

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ЦЕНТР МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ І СПІВРОБІТНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії ХДАК
Василь ШЕЙКО

**ПРОГРАМА
ТВОРЧОГО КОНКУРСУ
ДЛЯ АБИТУРІЄНТІВ З ЧИСЛА ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН
ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
Спеціальність 025 «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»
Освітня програма «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЕСТРАДИ»**

ХАРКІВ – 2021

ВСТУП

Програма призначена для іноземних громадян, які виявили бажання здобувати вищу освіту в Україні та володіють мовою навчання (українською) в обсязі, який співвідноситься з рівнем "незалежного користувача" (відповідно до класифікації Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти).

Творчий конкурс проводиться з метою виявлення вступників серед іноземних громадян та осіб без громадянства (далі – абітурієнти), спроможних під час навчання в ХДАК досягти відповідного професійного рівня майстерності та отримати необхідні знання для подальшої творчої діяльності в галузі музичного мистецтва.

До складання вступних випробувань допускаються особи, які мають документ про підготовку відповідно до спеціальності 025 «Музичне мистецтво» за програмами вищих навчальних закладів I та II рівня акредитації, а також особи, які мають документ про повну загальну середню освіту і спеціалізовану професійну музичну освіту (здобуту в коледжах, училищах або у спеціалізованих музичних школах-інтернатах), відповідно до програм вищих музичних навчальних закладів I-II рівня акредитації.

Під час випробування абітурієнт повинен виявити

Знання:

- технології виконання музичних творів на інструменті або засобами мануальної техніки;
- основних етапів еволюції виконавства на інструментах естрадного оркестру;
- музичної форми та специфіки виконуваних абітурієнтом під час випробування творів;
- основ теорії музики.

Уміння:

- грамотно і виразно виконувати різні за жанром, характером, стилем, формою музичні твори;
- орієнтуватися в питаннях історії виконавства на інструментах естрадного оркестру;
- виявляти специфічні особливості музичної форми виконуваних абітурієнтом під час випробування творів;
- грамотно визначати на слух, будувати та співати від звуку інтервали, акорди та гами.

Наявність навичок:

- координації слуху та моторики;
- відчуття темпу, метру, ритму;
- втілення засобів динаміки;
- штрихової техніки;
- володіння технічними прийомами гри на інструменті;
- читання нот з листа;
- визначення та побудови інтервалів, акордів та гам.
- володіння власними емоціями.

Творчий конкурс складається з двох сесій: **«Виконавська майстерність»** та **«Основи теорії та історії музичного мистецтва»**.

Перша сесія **«Виконавська майстерність»** передбачає:

- виконання напам'ять на інструменті (флейта, кларнет, саксофон, труба, тромбон, скрипка, альт, віолончель, контрабас, фортепіано, клавішні інструменти, гітара, бас-гітара, ударні інструменти) трьох різних за стилем та формою творів (один з них крупної форми);
- для інструментів: гітара, бас-гітара, фортепіано, клавішні – один твір естрадно-джазового напрямку;
- диригування двох різнохарактерних творів середньої складності;
- виконання з листа запропонованого екзаменаційною комісією простого музичного твору;
- знання основ імпровізації.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

Фортепіано (клавішні)

1. Й. Бах Прелюдія і фуга
2. Л. Бетховен Соната «Аврора»
3. Л. Чижик Фантазія
4. В. Голсон Транскрипція О. Пітерсона
5. Р. Щедрін Прелюдія і фуга
6. С. Прокоф'єв Соната № 7
7. М. Левіновський Фантастичний танець
8. Дж. Гершвін Рапсодія в стилі блюз
9. Власний оригінальний твір

Електрогітара

1. С. Барбер Концерт для скрипки
2. Н. Афанасьєв Концерт
3. Й. Бах Концерт
4. Е. Віла Лобос Соната-фантазія
5. Дж. Гершвін 5 фрагментів з оп. «Поргі та Бес»
6. Г. Гендель Сонати
7. Л. Грабовський Концертні п'єси для гітари
8. Д. Кобалевський Концерт
9. Класична музика для електрогітари і фортепіано

Бас-гітара

1. Й. Бах Концерт
2. Л. Бетховен Сонати
3. Й. Гайдн Концерт
4. А. Бабій Позолочене століття
5. Д. Брубек З'єднаний блюз

6. Д. Гілеспі Ніч у Тунісі
7. В. Двоскін Імпровізація на тему «Стрічка Мебіуса»
8. В. Двоскін Імпровізація на тему «Донна Лі»
9. М. Джексон Бег свінгує
10. М. Девіс Нардіс

Флейта

1. А. Аляб'єв Інтродукція
2. Й. Бах Сонати № 2, 3, 4
3. Г. Гендель Концерт ре-мажор
4. Р. Глієр Мелодія
5. К. Данькевич Пісня та танок
6. В. Калінніков Пісня
7. Б. Лятошинський Мелодія
8. М. Лисенко Фантазія на теми українських народних пісень
9. В. Моцарт Анданте
10. Л. Ревуцький Інтермецо

Кларнет

1. К. Вебер Концерт № 1, 2
2. Є. Габлер Концерт № 1, 2
3. М. Іванов-Радкевич Соната
4. Н. Луппов Концерт
5. І. С. Бах Граве
6. К. Дебюссі Рапсодія № 1, 2.
7. Ф. Гідаш Фантазія
8. М. Гомоляка Концерт
9. К. Сен-Санс Соната
10. Ф. Пуленк Соната

Труба

1. Л. Коган Концерт
2. М. Раков Соната
3. Ю. Бірюков Романс
4. М. Глінка Попутна пісня
5. Е. Гріг Пісня Сольвейг
6. К. Дюбіссі Вальс
7. Л. Коган Романс
8. В. Косенко Скерцо
9. М. Лисенко Поема
10. Р. Свірський Скерцо

Саксофон

- А. Глазунов Концерт
- О. Флярковський Концерт
- М. Кожлаєв Концерт
- П. Дюбуа Концертна п'єса
- М. Раухвергер Концерт
- З. Сіара Соната в стилі джаз

О. Кремлевський Концертино
Е. Боцца Інтермецо та танець
Ч. Паркер Не залишай «Нью Йорк»
Д. Мійо Скарамуш

Тромбон

1.Б. Лятошинський Мелодія
2.С. Васильєв Поема
3.М. Раков Арія
4.І.С. Бах Аріозо, Арія
5.Б. Кожевников Аріозо
6.В. Косенко Скерцо
7.М. Лисенко Елегія, Романс
8.М. Давід Концертіно
9.Е. Рейхе Концерт № 1, 2
10. А. Нестеров Концерт

Ударні інструменти

М. Будашкин Концерт для домри
І. Ковач Концертино
П. Чайковський Неаполітанський танок
М. Глінка Сюїта з опери «Руслан та Людмила»
С. Прокоф'єв Скерцо
Ж. Рамо Гавот
Дж. Россіні Неаполітанська тарантела
А. Рубінштейн Вальс-каприс
А. Хачатурян Танок дівчат з балету «Гаяне»
Ф. Шопен Вальс № 1, 7, 18

Для диригування

В. Моцарт Маленька нічна серенада
Е. Гріг «Пер Гюнт» (окремі номери)
Ж. Бізе Увертюра до опери «Кармен», антракти до 2,3,4 дій; Інтермецо до музики «Арлезіанка»
Й. Брамс Угорські танці (№№ 5,6)
А. Дворжак Слов'янські танці (№№ 2, 3, 8)
Ш. Гуно Інтродукція до опери «Фауст», танці
М. Глінка Танці з опер «Руслан і Людмила», «Життя за царя»
М. Мусоргський «Світанок на Москва-річці»
А. Лядов Полонез
П. Чайковський Пори року (№№ 2, 3, 4, 6, 9, 10, 12); Вступ до опери «Євген Онегін»; Сюїта з балету «Лускунчик»; Урочистий марш; Ноктюрн; Романс (f-moll)
О. Глазунов Pizzicato і Романеска з балету «Раймонда»
С. Рахманінов Інтродукція до опери «Алеко»
А. Хачатурян Варіації Егіни та Адажіо з балету «Спартак»
Д. Верді Інтродукція до опери «Травіата»
Я. Сібеліус «Сумний вальс»

Ф. Шопен Вальс № 7 (cis-moll)

П. Чайковський Вальси з балетів «Спляча красуня», «Лускунчик», «Лебедине озеро»

І. Дунаєвський Вальс з к/ф «Цирк»

Друга сесія «**Основи теорії та історії музичного мистецтва**» передбачає перевірку загальнокультурного та музично-теоретичного рівню підготовки абітурієнтів в межах програм вищих навчальних музичних закладів I-II рівнів акредитації, а саме:

- знання особливостей стилю і творчого доробку композиторів, твори яких виконували абітурієнти;
- вміння проаналізувати основні особливості виконаних творів (емоційно–образний зміст, музична форма);
- знання концертного репертуару зі своєї спеціальності та його класифікації за жанрами (поліфонічні твори, твори великої форми, обробки народних мелодій);
- знання імен видатних діячів та виконавців на інструментах естрадного оркестру, лаконічної характеристики їх творчої індивідуальності;
- орієнтації в партитурі музичного твору;
- знання відомих бенд-лідерів та оркестрів естрадно-джазового спрямування;
- знання оркестрових інструментів;
- знання основних елементів диригентської техніки;
- знання загальновідомої методичної літератури;
- знання шкіл гри на інструментах естрадного оркестру, збірок, посібників, монографій тощо;
- знання загальноприйнятої італійської музичної термінології (нюанси, темпи, динаміка, штрихи) та специфічної естрадно-джазової;
- знання теорії музики та сольфеджіо: вміння визначити на слух, будувати та проспівати від звука (вгору або вниз) мажорні (натуральні, гармонічні, мелодичні), мінорні (натуральні, гармонічні, мелодичні) гами до п'яти знаків; інтервали – хроматичні, діатонічні та характерні (з розв'язанням, визначенням тональностей); акорди – збільшені та зменшені тризвуки з обертанням, септакорди домінантної та субдомінантної груп з обертанням, розв'язанням, визначенням тональностей.

Оцінка виставляється за 200-бальною шкалою оцінювання (від 100 до 200 балів) за кожну сесію творчого конкурсу.

Структура оцінки

за проходження першої сесії творчого конкурсу «Виконавська майстерність»

№	Основні завдання першої сесії творчого конкурсу	Кількість балів
1	Виконання напам'ять на інструменті (флейта, кларнет, саксофон, труба, тромбон, скрипка, альт, віолончель, контрабас, фортепіано, клавішні інструменти, гітара, бас-гітара, ударні інструменти) трьох різних за стилем та формою творів (один з них крупної форми); для інструментів: гітара, бас-гітара, фортепіано, клавішні – додатково один твір естрадно-джазового напрямку	1-50
2	Диригування двох різнохарактерних творів середньої складності	1-30
3	Виконання з листа запропонованого екзаменаційною комісією музичного твору	1-10
4	Знання основ імпровізації	1-10
Максимальна кількість балів		100

Структура оцінки

за проходження другої сесії творчого конкурсу
«Основи теорії та історії музичного мистецтва»

№	Основні знання та вміння, які перевіряються під час другої сесії творчого конкурсу	Кількість балів
1	Знання теорії музики та сольфеджіо, вміння виконувати практичні завдання (визначення на слух, побудова та спів інтервалів, акордів тощо)	1-15
2	Знання особливостей стилю і творчого доробку композиторів, твори яких виконував абітурієнт під час першого етапу	1-15
3	Вміння проаналізувати музично-теоретичні (жанрово-стильову специфіку, емоційно-образний зміст, форму) та виконавські особливості виконаних творів	1-15
4	Знання концертного репертуару та його класифікації за жанрами (поліфонічні твори, твори великої форми, обробки народних мелодій)	1-10
5	Знання імен видатних діячів, виконавців на інструментах естрадного оркестру, характеристики їх творчої індивідуальності	1-10
6	Знання специфіки диригентсько-оркестрової діяльності (орієнтація в партитурі музичного твору, знання оркестрових інструментів, основних елементів диригентської техніки тощо)	1-15
7	Знання загальноприйнятої італійської музичної термінології (нюанси, темпи, динаміка, штрихи)	1-10
8	Знання музичної літератури, загальновідомої методичної літератури та періодичних видань в галузі музичного	1-10

мистецтва	
Максимальна кількість балів	100

Абітурієнти, які отримали під час творчого конкурсу хоча б за одну з сесій менше **124 балів**, до участі в конкурсі щодо зарахування на навчання не допускаються.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ АБІТУРІЄНТІВ,
ЯКІ ВСТУПАЮТЬ ДО ХДАК У 2021 РОЦІ
на спеціальність «Музичне мистецтво»**

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1. Початковий до 123 балів	Абітурієнт не виконав (не відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу. Володіє грою на інструменті на елементарному (початковому) рівні. Не володіє диригентськими навичками та знаннями з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Відсутні музичні здібності.
	Абітурієнт не виконав (не відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу. Володіє грою на інструменті на елементарному (початковому) рівні. Майже не володіє диригентськими навичками та знаннями з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Відсутні музичні здібності.
	Абітурієнт не виконав (не відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу. Володіє грою на інструменті на елементарному (початковому) рівні. Має фрагментарні знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Володіє диригентськими навичками на низькому рівні. Майже відсутні музичні здібності.
2. Середній 124 – 149 балів	Абітурієнт виконав (відповів) деякі завдання сесії творчого конкурсу, але продемонстрував рівень диригування на початковому рівні. Програма, що була виконана на інструменті, не відповідає вимогам. Абітурієнт не виявив навичок читання нотного тексту з листа, продемонстрував дуже слабкі знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”, що свідчить про обмеженість загальнокультурного рівня.
	Абітурієнт виконав (відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу, але продемонстрував рівень диригування на дуже низькому рівні. Програма, що була виконана на інструменті, майже не відповідає вимогам. Абітурієнт не виявив навичок читання нотного тексту з листа, продемонстрував слабкі знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”, що свідчить про його недостатній загальнокультурний рівень.

	<p>Абітурієнт виконав (відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу, але продемонстрував рівень диригування на низькому рівні. Програма, що була виконана на інструменті, лише частково відповідає вимогам. Абітурієнт виявив слабкі навички читання нотного тексту з листа, продемонстрував невпевнені знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”, що свідчить про його недостатній загальнокультурний рівень.</p>
<p>3. Достатній 150-175 балів</p>	<p>Абітурієнт виконав (відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу, але програма, що була виконана на інструменті, та програма з диригування не в повній мірі відповідають приймальним вимогам. Абітурієнт виявив достатні навички читання нотного тексту з листа, має достатньо розвинутий технічний апарат, але не в повному обсязі демонструє наявність необхідних навичок виконання. Абітурієнт виявляє в цілому достатні знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”.</p> <p>Абітурієнт виконав (відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу, але програма, що була виконана на інструменті, або програма з диригування не в повній мірі відповідають приймальним вимогам. Абітурієнт виявив добрі навички читання нотного тексту з листа, має достатньо розвинутий технічний апарат. Абітурієнт виявляє добрі знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”.</p> <p>Абітурієнт виконав (відповів) основні завдання сесії творчого конкурсу, програма, що була виконана на інструменті, та програма з диригування відповідають приймальним вимогам. Абітурієнт виявив добрі навички читання нотного тексту з листа, має достатньо розвинутий технічний апарат, володіє навичками цілісного комплексного аналізу матеріалу, здатний систематизувати та узагальнювати набуті знання, може самостійно виправляти допущені помилки, демонструє добрі знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”.</p>
<p>4. Високий 176 – 200 балів</p>	<p>Абітурієнт виконав (відповів) усі завдання сесії творчого конкурсу. Програма, що була виконана на інструменті, та програма з диригування повністю відповідають вимогам. Абітурієнт має високорозвинений виконавський апарат, проте виявляє деякі огріхи у відтворенні нотного тексту, у відчутті форми. На достатньо високому рівні продемонстрував знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Досить вільно орієнтується в питаннях культурного та мистецького життя України та світу.</p> <p>Абітурієнт на високому рівні виконав (відповів) усі завдання сесії творчого конкурсу. Програма, що була виконана на інструменті, та програма з диригування повністю відповідають</p>

	<p>вимогам. Абітурієнт має високорозвинений виконавський апарат, проте виявляє дрібні огріхи у відтворенні нотного тексту, у відчутті форми. На високому рівні продемонстрував знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Вільно орієнтується в питаннях культурного та мистецького життя України та світу.</p>
	<p>Абітурієнт бездоганно виконав (відповів) усі завдання сесії творчого конкурсу. Програма, що була виконана на інструменті, та програма з диригування повністю відповідають вимогам і виконані на дуже високому художньому рівні. Абітурієнт має високорозвинений виконавський апарат. Продемонстрував всебічні знання з “Основ теорії та історії музичного мистецтва”. Вільно орієнтується в питаннях культурного та мистецького життя України та світу.</p>

ЛІТЕРАТУРА

1. Архімович Л., Каришева Т., Шиффер Т., Шреер-Ткаченко О. Нариси з історії української музики: у 2-х ч. К. : Мистецтво, 1964. Ч.1: Українська народна пісня. Українська дожовтнева професіональна музика. 1964. 408 с.
2. Берегова О. Музика ХХ – ХХІ століть. Східна Європа та українське зарубіжжя. Частина перша : підручник для вищих мистецьких навч. закладів України III – IV рівнів акредитації. К. : НМАУ імені П.І. Чайковського, 2012. 294 с.
3. Бодак Я. Історія західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття: навчальний посібник / редакційна колегія : Я.Кеньо, З.Лельо, Б.Пиц. Дрогобич: Коло, 2017. 280 с.
4. Верещагіна О., Холодкова Л. Історія української музики ХХ століття : навч. посіб. К. : Освіта, 2008.
5. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением: методический очерк 4-е изд., доп. М. : Музыка, 1981. 143 с.
6. Горват И., Вассенберг И. Основы джазовой интерпретации. К. : Муз. Украина, 1980. 120 с.
7. Давидов М. А. Виконавське музикознавство : енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. 400 с.
8. Дубінін І. Гармонія. Ч.1. К. : Музична Україна, 1981. 136 с.
9. Епохи історії музики в окремих викладах: В 2 ч. / пер. з нім. та ред.-упор. Ю.Є.Семенов. Ч.1. Арс-антика, Арс-нова, Гуманізм. Ренесанс. Одеса: «Будівельник», 2003. 188 с.
10. Епохи історії музики в окремих викладах: В 2 ч. / пер. з нім. та ред.-упор. Ю.Є.Семенов. Ч.2. Бароко, Класика, Романтика, Нова музика. Одеса: «Будівельник», 2004. 240 с.
11. Єржемський О. Психологія диригента. К. : Муз. Україна, 1991. 103 с.
12. Зарубіжна музична культура ХVII – ХХ ст.: тематичний збірник наукових

праць / Гол.редактор М.Черкашина. К.: «Компас», 1991. 160 с.

13. История зарубежной музыки в пяти выпусках. Вып. 1. / ред. К. Розеншильд. М., 1969; Вып. 2. / ред. Б. Левик. М., 1966; Вып. 3. / ред. В. Конен. М., 1972; Вып. 4. / ред. М. Друскин. М., 1967; Вып. 5. / ред. И. Нестьев. М., 1988.
14. Історія української музики. В 6 т. : наук. видання / АН УРСР. Ін-т мист-ва, фолькл та етногр. Ім. М. Т. Рильського; Ред. кол. М. Гордійчук і ін. (голова), О. Костюк, Т. Булат та ін. К. : Наук. думка, 1989-2004.
15. Історія української музики. В 6 т. : наук. видання / АН УРСР. Ін-т мист-ва, фолькл та етногр. Ім. М. Т. Рильського; Ред. кол. М. Гордійчук і ін. (голова), О. Костюк, Т. Булат та ін. К. : Наук. думка, 1989-2004. ТТ. 1–5.: Т.1 (від найдавніших часів до середини ХІХ ст.). К., 1989; Т.2 (друга половина ХІ Х ст.). К., 1989.; Т 3 (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). К., 1990.; Т.4 (1917 – 1941). К., 1992.; Т.5 (1941 – 1960). К., 2004.
16. Кияновська Л. Українська музична культура. 2-е вид. Тернопіль, 2000. 316 с.
17. Кияновська Л.О. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ – ХХ ст. Тернопіль : Астон. 2000. 340 с.
18. Композитори: Енциклопедичне видання / пер. з нім. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. 2010. 432 с.
19. Корній Л. Історія української музики : підручник. – Київ – Харків – Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 2001. Ч. 3. 480 с.
20. Корній Л. Історія української музики : підручник. Київ – Харків – Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1998. Ч. 2. 388 с.
21. Коротков С. История современной музыки. К., 1996.
22. Лемішко М. Гармонія. Частина І. Діатоніка : навч. посіб. для вищих навч. закладів культури і мистецтв III-IV рівні акредитації. Вінниця : Нова книга, 2010. 224 с.
23. Манилов В. Техника джазового аккомпанементу на шестиструнній гітарі. К., 1984.
24. Мархлевский А.С. Практичні основи роботи у хоровому класі. К. : Музична Україна, 1988. 200 с.
25. Мілка Є.Г, Шевченко М.К. Гармонічне сольфеджіо : учб. посіб. для музичних училищ та консерваторій. К., 1978. 135 с.
26. Молотков В. Джазовая импровизация на шестиструнній гітарі. К., 1983.
27. Откидач В. М. Музыка. Творчість. Естрада : бібліогр. покаж. для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізацій «Естрадний спів» і «Музичне мистецтво естради». Х. : Форт, 2015. 146 с.
28. Павлишин С. Музыка двадцатого століття: навч. посіб. Львів : БаК, 2005. 232 с.
29. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. К., 1980. 211 с.
30. Сарджент У. Джаз. Генезис. Музыкальный язык. Эстетика. М.: Музыка, 1987.
31. Симоненко В. Лексика джаза. К., 1981.
32. Сіненко О. Історія зарубіжної музики: метод. рек. Київ : Видавництво Ліра-

К, 2017. 80 с.

33. Смаглій Г. Основи теорії музики: підручник для навчальних закладів освіти культури і мистецтв. Харків : Факт, 2005. 384 с.
34. Смаглій Г. Основи теорії музики: підручник для навчальних закладів освіти культури і мистецтв. Харків : Факт, 2005. 384 с.
35. Способин И. Элементарная теория музыки. М. : Кифара, 1996. 208 с.
36. Степурко О. Трубач в джазе. М., 1989.
37. Супрун-Яременко Н. Поліфонія : посібник для студ. вищих навч. муз. заклад. Вінниця: Нова Книга, 2014. 512 с.
38. Сухих А. Тромбон в джазе. М., 1989.
39. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: навч. посіб. К.: Муз. Україна, 1998.

Відповідальна за випуск

Тетяна БОЛЬШАКОВА